

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Управління туризму та курортів Закарпатської ОДА
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці
Луцький національний технічний університет
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького
Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього

II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція

***«СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЕРВІСНОЇ ЕКОНОМІКИ:
ТУРИЗМ, РЕКРЕАЦІЯ ТА КОМЕРЦІЙНІ ПОСЛУГИ»***

29-30 вересня 2023 року

Україна, Мукачево

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Управління туризму та курортів Закарпатської ОДА
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці
Луцький національний технічний університет
Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького
Інститут регіональних досліджень ім. М.І.Долішнього**

**СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЕРВІСНОЇ ЕКОНОМІКИ: ТУРИЗМ,
РЕКРЕАЦІЯ ТА КОМЕРЦІЙНІ ПОСЛУГИ**

**MODERN TRANSFORMATIONS OF THE SERVICE ECONOMY: TOURISM,
RECREATION AND COMMERCIAL SERVICES**

Збірник тез доповідей
II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
29-30 вересня 2023 року

**Україна, Мукачево
2023**

УДК 338.486.1.02-044.922:[338.48-53:338.48-6](043.2)
С91

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
Науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 8 від 20 жовтня 2023 р.)*

С91

Сучасні трансформації сервісної економіки: туризм, рекреація та комерційні послуги: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мукачево, 29-30 вересня 2023 р.) / ред. кол.: Т. Д. Щербан (гол. ред.) та ін. Мукачево: МДУ, 2023. 91 с.

***Відповідальний за випуск:** Надія ГОБЛИК-МАРКОВИЧ – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту, управління економічними процесами та туризму.*

***Технічний редактор:** Надія КАМПОВ – старший викладач кафедри менеджменту, управління економічними процесами та туризму.*

Редакційна колегія: Щербан Т.Д. – д. психол.н., професор (*голова*); Гоблик В.В. – д.е.н., професор; Маслиган О.О. – д.е.н., професор; Гоблик-Маркович Н.М. – к.е.н., доц.; Папп В.В.– д.е.н., професор; Медвідь Л.І. – к.е.н., доц.; Кампов Н.С. – ст. викладач.

У збірнику тез за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, що проводилася кафедрою менеджменту, управління економічними процесами та туризму Мукачівського державного університету, висвітлюються погляди науковців, аспірантів, слухачів магістратури, представників підприємницьких структур на актуальні проблеми сучасної трансформації сервісної економіки. Тематика конференції охоплює наукові, освітні та практичні погляди на пошук інноваційних ідей трансформації туризму, рекреації та інших послуг у постіндустріальній економіці; визначення стратегічних пріоритетів розвитку на регіональному та міжнародному рівнях.

Матеріали подано в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів відповідають за точність наведених фактів, цитат, власних імен, статистичних матеріалів та інших відомостей.

УДК 338.486.1.02-044.922:[338.48-53:338.48-6](043.2)

Матеріали конференції доступні для перегляду на офіційному сайті університету за адресою <https://msu.edu.ua/konferenciji-seminari>

© Мукачівський державний університет, 2023
© Кафедра менеджменту, управління економічними процесами та туризму,
2023

Сергій ДОЛИНСЬКИЙ, Надія ГУРЗАН СУЧАСНА МОДЕЛЬ ПЛАНУВАННЯ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ	35
Данієл КОШЕЛЯ БАЗОВІ РИСИ ІНСТИТУЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В ІТ-СФЕРІ У СТАТУСІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ	37
Ольга ПРОКОПЕНКО, Лела ДЕВАДЗЕ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ІНДУСТРІЯ ТУРИЗМУ	39
Надія ЩЕРБИНА КОМПОНЕНТИ ЕКОСИСТЕМИ СМАРТ-ТУРИЗМУ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗАВДАННЯ	40
СЕКЦІЯ Менеджмент і маркетинг туризму, рекреації та комерційних послуг	
Лейла АХМЕД, Володимир ЯЦЕНКО РИНОК ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	43
Надія ГОБЛИК-МАРКОВИЧ, Зоран ХАЙНАС АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ КЛАСТЕРНИХ УТВОРЕНЬ	45
Світлана МИКУЛАНИНЕЦЬ, Василь МИКУЛАНИНЕЦЬ ЗМІСТ ТА КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	47
Святослав ЖУКОВ, Ігор ЖУКОВ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТУРИЗМУ	49
Тетяна КУЛІНІЧ, Юрій ТИМЧИНА СТРАТЕГІЧНЕ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ КОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ РИНКОВИХ УМОВАХ	50
Ксенія ХАУСТОВА, Михайло МОНЦОЛЬ БІЗНЕС-ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	52
Катерина ПУГАЧЕВСЬКА, Марат КАГРАМАНОВ АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	54
Катерина ПУГАЧЕВСЬКА, Олександр СОПКОВ ОСОБЛИВОСТІ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ У СФЕРІ ТУРИЗМУ	55
Слава МАРУЩАК СУТНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ	57
Володимир ПРОСКУРА, Галина МАЗОВСЬКА НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ	59
СЕКЦІЯ Економіка сучасного регіонального та міжнародного туризму	
Андрій МАЛИЙ, Станіслава ПАСЕКА. ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ	62
Василь ПАПП, Олександр-Антоній ЗАВГОРОДНІЙ, Микола ВЛАСЕНКО СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ: КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД	65
Володимир ПРОСКУРА, Бертолон ТИГЛІ СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНДЕКСУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОДОРОЖЕЙ ТА ТУРИЗМУ	67

Просування та фінансування стратегій, спрямованих на заохочення фірм приєднуватися до туристичних кластерів та виокремлення їхніх переваг, є одним із способів підтримання сталості туризму. Нові моделі бізнесу з'являються в умовах, коли конкуренція присутня не лише між окремими компаніями, але й між кластерами. Співпраця між місцевими суб'єктами підприємницької діяльності у сфері туризму є основою кластерів і здійснює значний внесок у сталий розвиток індустрії туризму в регіоні, позитивно впливаючи на конкурентоспроможність галузі.

Список використаних джерел

1. Білоус С., Красько А., Безручко Л. Підвищення конкурентних переваг готельно-ресторанних та туристичних підприємств за допомогою методів менеджменту. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-22>.

2. Богдан Н.М., Корчагіна Д.С. Фактори туристичної привабливості дестинації: готельно-ресторанний бізнес. *Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності у конкурентному середовищі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 2020. Харків: ХНУМГ імені О. М. Бекетова. С. 23.

3. Голод А. П., Іжевська О. П., Коркуна О. І. Кластерна модель розвитку індустрії гостинності регіону. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 4 (21). 380. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/2413/1/Holod.pdf>.

4. Дробиш Л.В., Прокопенко І.Р. Туристично-рекреаційний комплекс регіону та проблеми його розвитку. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання*: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф.–19-20 березня 2020 р. Черкаси: ЧДТУ, 2020. С. 29

5. Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні : монографія. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 153 с.

6. Якушев О. Інноваційні технології в управлінні бізнес-процесами підприємств сфери готельно-ресторанних та туристичних послуг. *Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації*. 2020. № 3 (2). С. 195.

Володимир ПРОСКУРА

д.е.н., проф., професор кафедри менеджменту,
управління економічними процесами та туризму МДУ,
Бертолон ТИГЛІ
здобувач ОС «Магістр» УжНУ

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНДЕКСУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОДОРОЖЕЙ ТА ТУРИЗМУ

Одним з інструментів, що використовується як основа для розробки політики, спрямованої на посилення впливу зростання туризму на економіку, є оцінка конкурентоспроможності дестинацій.

Існує багато моделей конкурентоспроможності дестинації в яких розроблені та застосовуються відповідні показники конкурентоспроможності дестинації, які у свою чергу можуть використовуватись менеджерами дестинації для оцінки її сильних та слабких сторін та їх ефективності проти конкурентів.

Результатом розробки став Індекс конкурентоспроможності подорожей та туризму (Tourism and Travel Competition Index, TTCI), представлений Світовим економічним форумом (World Economic Forum WEF). Протягом кількох років WEF активно займався дослідженням національної конкурентоспроможності виявлення рушійних сил росту та процвітання. Мета полягала у розробці інструментів

порівняльного аналізу, які б дозволили країнам виявляти основні перешкоди на шляху до конкурентоспроможності у сфері туризму, та надати платформу для діалогу між урядом, бізнесом та громадянським суспільством для обговорення способів усунення перешкод розвитку туризму. У цьому контексті фундаментальна мета ТТСІ полягає в тому, щоб допомогти досліджувати фактори, що сприяють конкурентоспроможності туризму та подорожей у всьому світі, тим самим забезпечуючи основу для реалізації політики у кожній країні.

Останній ТТСІ охоплює 140 країн, на які припадає понад 90% світового населення та 98% світового ВВП. Його явна мета – надати комплексний стратегічний інструмент для вимірювання «факторів та політики, які роблять привабливим розвиток сектору подорожей та туризму (Т&Т) у різних країнах» [3].

Виявляючи фактори успіху та перешкоди для конкурентоспроможності туризму, ТТСІ може бути корисним інструментом для бізнес-спільноти та для національних політиків. ТТСІ дозволяє підвищити обізнаність про важливість туристичного сектора у глобальній та національній соціально-економічній діяльності, особливо для найбільш розвинутих країн світу.

ТТСІ складається з 14 компонентів конкурентоспроможності туризму та подорожей (Т&Т), згрупованих у три субіндекси, що охоплюють широке коло компонентів, а також сприяють або перешкоджають конкурентоспроможності цієї сфери. Субіндекси характеризують:

- 1) нормативно-правову базу Т&Т;
- 2) бізнес-середовище та інфраструктуру Т&Т;
- 3) людські, культурні та природні ресурси Т&Т.

Інформація, що використовується при побудові ТТСІ, включає як безпосередньо вимірні дані, так і дані щорічного огляду думок керівників WEF. Відповіді питання варіюються від 1 до 7. Для перетворення кожної змінної достовірних даних на шкалу від 1 до 7 використовується стандартна формула. Кожен із компонентів розраховується як незважене середнє значення окремих компонентних змінних. Потім субіндекси розраховуються як незважені середні значення компонентів, а загальний індекс ТТСІ є незваженим середнім значення трьох субіндексів.

Показники дестинацій у межах регіонів неоднакові: деякі країни демонструють сильні сторони в одних областях, але суттєві недоліки в інших. Г.Ліпман і Дж.Кестер [3] припускають, що ТТСІ можна використовувати для обґрунтування стратегій, відповідно до яких дестинації, що знаходяться на різних етапах економічного розвитку, можуть підвищити конкурентоспроможність своїх секторів Т&Т.

Важливим результатом ТТСІ є те, що було названо структурним розривом у розвитку» [3]. Хоча багато країн, що розвиваються, добре себе відчують у деяких областях, що вимірюються ТТСІ (наприклад, екологічна стійкість, пріоретизація Т&Т, цінова конкурентоспроможність, близькість Т&Т до природних ресурсів), критерії конкурентоспроможності, як правило, ставлять їх у невідповідне становище в таких галузях, як безпека та захищеність, здоров'я та гігієна, інфраструктура повітряного та наземного транспорту, туристична інфраструктура, інфраструктура інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ) та людські ресурси [3].

В даний час Індекс ТТСІ, що відображає основні відмінності між більш і менш розвиненими країнами, наголошує на конкурентних перевагах розвинених країн у всіх секторах їх економік. На подолання основних інфраструктурних відмінностей країнам, що розвиваються, знадобиться тривале час. Оскільки менш розвиненим країнам не вистачає коштів для інвестицій у інфраструктуру, а також не вистачає технічних ноу-хау для управління та експлуатації об'єктів з оптимальною продуктивністю, а також те,

що конкурентне ігрове поле не є рівним у багатьох областях, цей аспект ТТСІ, на наш погляд, потребує фундаментальної переоцінки.

Світовий ринок туристичних послуг один із найбільш постраждалих від пандемії COVID-19, внаслідок чого не лише компанії, а й національні економіки, орієнтовані на туризм, сильно постраждали від призупинень, обмежень на поїздки та зникнення міжнародних подорожей. Нові фактори, такі як війна в Україні, також ускладнюють нерівномірне відновлення туристичної галузі. Ринок туристичних послуг змінився остаточно, що підтверджує актуальність постійного моніторингу його складових.

Тому платформа Всесвітнього економічного форуму прийняла рішення переробити Індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму (ТТСІ), на якому він базувався протягом останніх 15 років. Оновлений Індекс розвитку подорожей і туризму (Travel & Tourism Development Index 2021 – TTDI) складається з п'яти індексів, 17 основних показників (+ 3 нових) і 112 окремих показників, розподілених за різними основними показниками.

Зміни в структурі індексу конкурентоспроможності у сфері туризму та подорожей: кількість субіндексів збільшено з чотирьох до п'ять із додаванням субіндексу «Стійкість туризму та подорожей», який складається з нових складових: «Соціально-економічна стійкість», «Попит на подорожі та туризм – тиск та вплив» та перенесеного «Екологічна стійкість»; субіндекс «Природні та культурні ресурси» був перейменовано в драйвери попиту Т&Т, щоб відобразити розширення поняття, що виходять за межі природних і культурних цінностей [1].

На нашу думку, метод подання результатів усіх країн в єдиному рейтингу ставить найбідніші країни у невідне становище. Певною мірою цю проблему можна вирішити за рахунок побудови більшої кількості рейтингів, для чого необхідна класифікація країн за регіонами та стадіями розвитку, а також індикатори змін у продуктивності окремих країн.

У своєму розвитку TTDI має все більше виконувати свою очікувану роль як платформа для спілкування між усіма зацікавленими сторонами, сприяючи співпраці для зростання конкурентоспроможності дестинацій у сфері туризму та підвищення якості життя мешканців.

Список використаних джерел

1. Мамотенко Д., Гресь-Євреїнова С., Шелеметьєва Т. Система моніторингу світового ринку туристичних послуг. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2022. № 66, С. 23-28.

2. Полковниченко С.О., Мурай А.О. Оцінка конкурентоспроможності України на Європейському ринку туристичних послуг. *Ефективна економіка: електр. наук. фах. вид.* 2018. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/114.pdf

3. Lipman, G., Kester, J., 2008, «The Travel & Tourism Competitiveness Index: leveling the playing field» in World Economic Forum (2007) The Travel & Tourism Competitiveness Report 2008: Furthering the Process of Economic Development, WEF, Geneva, Switzerland.

4. Tourism and the millennium development goals. URL: <http://www.unwto.org/tourism&mdgsezine/>